

11.8.2021

EOAK/3649/2020

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Minna Verronen

TARKASTUS: HELSINGIN DIAKONISSALAITOKSEN SÄÄTIÖ, RINNEKODIN TOIMIALUE

Asiakirjatarkastus

Tarkastusajankohta

Tarkastus on toimitettu aikavälillä 1.6.2020 – 11.6.2021.

Tarkastus on kohdistunut Rinnekodin ja erityisesti asumisyksikkö Majakan toimintaan ja olosuhteisiin poikkeusolojen aikana keväällä/kesällä 2020.

Tarkastuksen johdosta Rinnekoti on antanut 29.6.2020 päivätyn selvityksen.

Asiakkaiden ja omaisten kuulemistilaisuudet on järjestetty 28.9.2020 ja 30.9.2020.

Rinnekoti on antanut 5.7.2021 päivätyn selvityksen pöytäkirjaluonnoksesta.

Osallistajat EOAK:sta

Esittelijäneuvos Minna Verronen

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

Notaari Sanna-Kaisa Frantti

Osallistajat tarkastuskohteesta

Liiketoimintajohtaja A

Asiakkuus- ja myyntijohtaja B

Palveluyksikön johtaja C

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT ja CRPD

1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

1.1 Tarkastuksen kohde

Rinnekoti on Suomen suurin yksityinen kehitysvamma-alan palveluja tarjoava toimija ja osa Diakonissalaitosta. Rinnekoti-Säätiö sr sulautui

1.1.2020 Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön sriin, jossa Rinnekoti jatkaa toimintaansa yhtenä Helsingin Diakonissalaitoksen toimialoista. Rinnekoti-Säätiön toiminta päättyi 31.12.2019.

Rinnekodin palvelut on suunnattu kaikenikäisille vammaisuudesta, pitkäaikaisesta sairaudesta tai muusta syystä erityistä tukea tarvitseville sekä heidän perheilleen ja omaisille. Palveluja käyttää noin 3500 asiakasta yli 60 kunnasta.

Erityisesti asiakirjatarkastuksen kohteena oleva Majakka tarjoaa tutkimus- ja kuntoutusjaksoja ja tilapäishoitoa lapsille ja nuorille, joilla on psykiatrisia tai autismikirjoon liittyviä käyttäytymiseen liittyviä haasteita. Majakan toimintaa on kuvattu tarkastuspöytäkirjan liitteessä 5.

1.2 Tarkastuksen toimittamisesta

Oikeusasiamiehen määräämä tarkastus tehtiin asiakirjatarkastuksena koronaviruspandemian (Covid-19) vuoksi. Tarkastuksen yhteydessä järjestettiin puhelimitse kuulemistilaisuus Rinnekodin Lakiston alueen asiakkaille ja heidän laillisille edustajilleen ja omaisilleen. Oikeusasiamiehen tehtävistä sekä tarkastuksen ja kuulemisen toimittamisesta on lisätietoa tarkastuspöytäkirjan liitteissä 1 ja 2.

Tarkastuspöytäkirjan liitteestä 3 ilmenee tarkastuksen johdosta pyydetyt asiakirjat.

Tarkastuksella oikeusasiamies halusi erityisesti selvittää, miten koronaviruspandemia on vaikuttanut Rinnekodin toimintaan sekä asukkaiden kohteluun ja olosuhteisiin. Oikeusasiamiehen selvityspyyntö koronaviruksen (Covi-19) vaikutuksista on tarkastuspöytäkirjan liitteessä

Rinnekodille on varattu mahdollisuus kommentoida tarkastuspöytäkirjan luonnosta.

2. HAVAINNOT JA KANNANOTOT

2.1 Yleistä

Oikeusasiamiehen asiakirjatarkastus ja Rinnekodin antama selvitys ajoittuivat koronaviruspandemian alkuaikoihin ja poikkeusoloihin (kevät ja alkukesä 2020), mikä on huomioitu asiakirja-aineiston ja muun selvityksen arvioinnissa ja kannanotoissa.

Oikeusasiamiehen tarkastuskäynneillä kiinnitetään erityisesti huomiota muun muassa vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin sekä heidän kokemaansa kohteluun. Tämän vuoksi tarkastushavainnoissa ja niiden perusteella annetuissa kannanotoissa jäävät usein myönteiset seikat vähemmälle huomiolle.

2.2 Asiakkaiden itsemääräämisoikeus ja perusoikeuksien rajoitukset

2.2.1 Yleistä

Saadun selvityksen mukaan Rinnekodissa ei ollut yhtään asiakasta tahdosta riippumattomassa erityishuollossa tarkastushetkellä.

Rinnekodissa ei ollut käytössä turvahuonetta.

2.2.2 Rajoitustoimenpiteet palveluasumisyksikkö Majakassa

Kannanotto

Oikeusasiamies kiinnittää Rinnekodin huomiota yleisellä tasolla talutusvyön käyttöön liittyvään kirjalliseen päätöksentekoon tilanteessa, jossa sen käyttö on säännönmukaista ja pitkäkestoista, jolloin päätöksen talutusvyön toistuvasta käytöstä tekee enintään 6 kuukauden ajaksi toimintayksikön vastaava johtaja.

Muussa tapauksessa talutusvyön käytöstä on tehtävä kehitysvammalain 42 k §:n 3 momentin mukainen ratkaisu tai merkintä asiakasasiakirjoihin (kiinnipitäminen).

Oikeusasiamies kiinnittää Rinnekodin huomiota siihen, että kehitysvammalain 42 b §:n 4 momentin mukaan yksikössä tulisi olla käytössä riittävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan hoidon ja huolenpidon toteutumista ja seuranta varten.

Oikeusasiamies katsoo, että asiantuntijatiimin jäsen ei voisi toimia rajoitustoimenpidepäätöksen tekijänä. Tämä johtuu siitä, että sama henkilö ei voi sekä tiimin jäsenenä arvioida rajoitustoimenpiteiden tarvetta että tehdä sen tarpeesta päätöstä. Asiantuntijatiimin hankkimisesta vastaa Rinnekoti.

Oikeusasiamies suosittaa, että erityishuollon toimintayksikköjen omavalvontasuunnitelmiin kirjattaisiin selvästi, miten kehitysvammalain 42 b §:ssä edellytetty riittävän asiantuntemuksen vaatimus (asiantuntijatiimi tms.) on turvattu ja toteutettu yksikössä.

Saatu selvitys

Erityisesti asiakirjatarkastuksen kohteena olevassa Majakkayksikössä oli saadun tilastoraportin mukaan tehty tarkastelujakson aikana (tammi-kesäkuu 2020) seuraavia rajoitustoimenpiteitä:

- Lyhytaikainen erillään pitäminen (19 ratkaisua)
- Aineiden ja esineiden haltuunotto (2 ratkaisua)
- Kiinnipitäminen (38 ratkaisua)

Selvityksenä toimitettiin lisäksi kunnan virkasosiaalityöntekijöiden tekemät rajoitustoimenpidepäätökset (3), jotka koskivat valvottua liikkumista.

Havainnot ja asian arviointi

Talutusvyön käyttö

Erään lapsen kohdalla valvotusta liikkumisesta tehdystä päätöksestä (6.7.2018 päätösno 001) ilmeni, että lapsella voitiin käyttää talutusvyötä hänen ulkoillessa, jolla pääasiassa ohjattiin häntä tarvittaessa.

Lapselle ei ollut kuitenkaan tehty päätöstä talutusvyön mahdollisesta käytöstä.

Arviointi

Lähtökohtana arvioinnissa on, että talutusvyöllä ja ulkoiluvyöllä tarkoitetaan samaa asiaa.

Oikeusasiamies korostaa, että talutusvyön käyttö ei kuulu valvotun liikkumisen päätöksen piiriin vaan sen käyttö on erillinen asia, josta tulee tehdä oma ratkaisu tai kirjallinen päätös.

Ulkoiluvyön käyttäminen kuuluu yhtäältä kiinnipitämistä (42 f §) ja toisaalta päivittäisissä toiminnoissa käytettävien rajoittavien välineiden ja asusteiden käyttöä (42 k §) koskevien säännösten alaan. Kiinnipitämisestä ei tarvitse tehdä kirjallista päätöstä, mutta siitäkin on tehtävä merkintä henkilön asiakasasiakirjoihin siten kuin lain 42 o §:n 2 momentissa säädetään STM:n verkkosivuilla olevan ohjeistuksen ”Kysymyksiä ja vastauksia kehitysvammalain 10.6.2016 voimaantulleesta muutoksesta” todetaan, että mikäli ulkoiluvyötä käytetään asiakkaan aloillaan pitämiseksi tilanteessa, jossa hän muutoin juoksisi esimerkiksi vilkkaasti liikennöidylle tielle, kysymyksessä voi olla kehitysvammalain 42 f §:ssä tarkoitettu kiinnipitäminen, josta ei tarvitse tehdä kirjallista päätöstä.

Asiantuntijatiimi

Käytössä olevista rajoitustoimenpidepäätöksistä ilmeni, että päätöksen tehnyt viranhaltija oli toiminut myös asiantuntijaryhmän sosiaalityöntekijänä. Asiassa jäi epäselväksi se, oliko ryhmä toiminut päätöksentekohetkellä Majakassa etukäteen nimettynä tiiminä ja oliko sen jäsenet toimineet yhteistyössä siten kuin kehitysvammalaissa on tarkoitettu asiantuntemuksen antamisessa.

Rinnekodin pöytäkirjaan antaman kommentin mukaan päätöksen tehnyt viranhaltija oli toiminut Rinnekodin asiantuntijaryhmässä vuonna 2021.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että kehitysvammalain säännöksessä ei sinänsä edellytetä asiantuntijoiden jatkuva läsnäoloa toimintayksikössä, mutta asiantuntijaryhmän tulee kehitysvammalain 42 b §:ssä säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi seurata ja arvioida suunnitelmallisesti ja säännöllisesti rajoitustoimenpiteiden käyttöä ja vaihtoehtoisia keinoja toimintayksikössä.

Muilta osin saatujen asiakirjojen ja rajoitustoimenpidekirjausten valossa asiassa ei ilmennyt sellaista, joka antaisi yleisellä tasolla aihetta enempään toimenpiteisiin oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa.

2.3 Muut rajoitukset ja asiakkaiden osallistumisen mahdollisuudet poikkeusolojen aikana

Tässä jaksossa tarkastellaan muita kuin yhteydenpitoa ja vierailuja koskevia rajoituksia, joita käsitellään jaksossa 2.5.

2.3.1 Selvitys

Selvityksen mukaan Rinnekoti huomioi ja edisti vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista myös korona-aikana. Rinnekodissa lisättiin asiakkaiden osallistumisen mahdollisuuksia ja luotiin uudenlaisia digitaalisia tapoja osallistua ja vaikuttaa.

Selvityksen mukaan asiakkaita ei ollut jouduttu rajoittamaan koronaviruksesta johtuen lukuun ottamatta koronavirustartunnasta johtuneita tilanteita, joissa rajoittaminen oli perustunut tartuntatautilakiin. Tällöin karanteenipäätöksen tai Covid-19 testillä todettu koronavirustartunnan saaneen asiakkaan eristyspäätöksen oli selvityksen mukaan aina tehnyt asiakkaan terveydenhuollosta vastaavan julkisen terveydenhuollon infektio lääkäri. Tartuntatautilääkäri oli tehnyt karanteeni- ja eristyspäätökset aina kirjallisesti. Myös koronaan liittyvän karanteenin ja eristyksen purkamisesta koskevan päätöksen teki asiakkaan terveydenhuollosta vastaavan julkisen terveydenhuollon infektio lääkäri.

Selvityksen mukaan kaikille karanteeniin tai eristykseen määrätyille asiakkaille oli mahdollistettu päivittäiset, usein toistuvat ihmiskontaktit työntekijöiden vieraillessa hänen asunnossaan. Kontakteja oli ollut päivittäin useita ja ne olivat toteutuneet pääasiassa asiakkaan perustarpeista huolehtimiseen liittyvissä toimissa (esim. hygienian hoito, kodin hoito ja ruokailut). Näiden käyntien yhteydessä oli toteutettu myös sosiaalisia suhteita ja asiakkaan aktiivisuutta ja toimintakykyä tukevaa toimintaa esim. kuvapuheluin omaisille, keskustelulla, pelien pelaamisella, HYP (huomioivaa yhdessäoloa päivittäin-toimintamalli) -hetkien toteuttamisella, asunnossa liikkumiseen ja kodinhuollossa avustamiseen rohkaisemisella sekä erilaisin aistivirikkein erityisesti syvästi kehitysvammaisille asiakkaille.

Mikäli asiakkaalla oli ollut koronavirustartuntaan viittaavia oireita, oli asiakas pyritty terveydenhuollosta saatujen ohjeiden mukaan ohjaamaan karanteeninomaisiin olosuhteisiin siihen asti, että koronavirustesti oli tehty ja tulos saatu.

Selvityksen mukaan asiakkaille ei ollut tehty koronapandemian aikana hoidon rajausta koskevia päätöksiä.

Henkilökohtaisten avustajien palveluiden käyttö ja välttämättömien kuntoutuspalveluiden, kuten fysio- ja toimintaterapioiden toteutus oli ollut mahdollista suojavarusteita käyttäen myös ympärivuorokautisissa asumisyksiköissä. Myös etäkuntoutusta oli hyödynnetty.

Koronapandemian johdosta Rinnekoti supisti päiväaikaisen toiminnan, tilapäishoidon ja tutkimus- ja kuntoutusjaksojen tarjontaa tilaaja-asiakkaiden kanssa sopien asiasta. Noin 15 asiakkaan palvelua jatkettiin pakottavaista syistä toimintakeskuksissa. Päiväaikaisen toiminnan tarjonnan supistamisesta ja osittaisesta keskeyttämisestä johtuen päivätoimintaa oli tarjottu asiakkaille poikkeuksellisesti asumisyksiköissä ja etäpalveluna livelähetyksin, verkossa toteutettuna. Korvaavat palvelut oli ollut mahdollista toteuttaa päivätoiminnan henkilökunnan siirryttyä työskentelemään asumisyksikköihin.

Henkilökohtaisten avustajien palveluiden käyttö ja välttämättömien kuntoutuspalveluiden, kuten fysio- ja toimintaterapioiden toteutus oli ollut mahdollista suojarusteita käyttäen myös ympärivuorokautisissa asumisyksiköissä. Myös etäkuntoutusta oli hyödynnetty.

Koululaiset kävivät etäkoulua koulujen toiminnan muutoksista johtuen poikkeuslain aikana.

Selvityksen mukaan jo ennen pandemiaa asiakkaiden käyttöön oli hankittu mm. ipadeja, Yeti-tabletteja, kannettavia tietokoneista, multisensorisiatiloja ja retkiautoja. Asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteutumisen edistämiseksi on selvityksen mukaan tehty konkreettisia tekoja ja mahdollistettu asiakkaiden osallistumismahdollisuuksia ja oman äänen kuulumista monin eri tavoin. Rinnekodissa on selvityksen mukaan kohdennettu IMO-koulutusta ja -viestintää henkilöstön lisäksi säännöllisesti myös asiakkaille ja heidän läheisilleen.

2.3.2 Havainnot ja asian arviointi

Asiakkaiden ja omaisten kuulemisessa nousi esille, että osa asiakkaista oli kokenut keväällä 2020, että heidän liikkumistaan oli rajoitettu. Eräessä yksikössä kerrottiin olleen kaksi kertaa päivässä ”hiljainen tunti” eikä tuolloin ollut mahdollista mennä ulos. Keskusteluissa esitettiin myös huolta erilaisten päiväaikaisten toimintojen ja aktiviteettien vähentämisestä koronan aikana.

Oikeusasiamies korostaa yleisellä tasolla, että asiakkaiden ulkoilua ja muuta toimintaa ei voida rajoittaa ilman laissa säädettyä perustetta tai muutoin ylimitoitusti. Oikeusasiamies korostaa, että vaikka poikkeuksellisissa olosuhteissa tulee ensisijaisesti turvata jokaisen asiakkaan terveys ja turvallisuus, ei tehostetussa palveluasumisessa asuvien kehitysvammaisten asukkaiden liikkumista ja muita perusoikeuksia voida rajoittaa ilman kehitysvammalaisissa tai tartuntatautilaissa säädettyä perustetta. Asiakkaille on myös poikkeusolojen aikana järjestettävä yksilöllisen tarpeen perusteella myönnetty palvelut ja tukitoimet.

Sellaista asiakasta, joka ei asu tehostetussa palveluasumisessa tai laitopsyksikössä, voidaan estää poistumasta yksiköstä tartuntataudin leviämisen estämiseksi vain, jos kyseessä on ollut tartuntatautilain perusteella määrätty karanteeni ja eristys.

2.4 Riittävä resursointi

Selvityksen mukaan koronavirustilanteen takia Rinnekodin päivätoimintoja tarjoavien yksikköjen toimintaa supistettiin ja päivätoiminnan henkilöstöä (noin 160 työntekijää) siirrytti työkentelemään asumisyksiköihin.

Henkilöstön määrää ja sijoittelua toimipisteisiin oli seurattu päivittäin excel-kirjanpidon avulla. Henkilöstövajetta ei ollut selvityksen mukaan syntynyt missään vaiheessa. Henkilöstö oli toiminut erittäin joustavasti ja yhteistyökykyisesti ja työntekijät olivat siirtyneet tarvittaessa toisiin yksiköihin. Työntekijän siirtyessä hänelle uuteen toimintayksikköön, oli perehdytystä tukemaan tehty pikaperehdytysopas, josta esihenkilö ja työntekijä olivat voineet varmistaa, että oleelliset asiat tulevat käydyksi läpi perehdytyksessä. Asiakkaiden hyvä hoito ja hoiva varmistettiin selvityksen mukaan riittävällä resursoinnilla ja henkilöstön hyvällä perehdyttämällä ja osaamisella tuottaa asiakkaiden tarvitsemaa palvelua. Henkilöstömitoitusten toteutumista ja resurssien riittävyttä arvioitiin päivittäin ja ajantasainen tilanne esitettiin esihenkilöiden ja henkilöstön koronainfoissa. Rinnekodilla ei ole ollut selvityksen mukaan puutetta taloudellisista resursseista.

Selvityksen mukaan henkilöstöä oli esihenkilöiden toimesta koulutettu niin suojavarusteiden käyttöön, puhdistukseen, desinfiointiin kuin huoltoonkin hygieniahoidajien tekemillä materiaaleilla. Ohjemateriaalit löytyivät myös intrasta kirjallisena sekä osa materiaalista myös videoina. Suojainten käytössä oli seurattu tarkasti viranomaisten ohjeita ja korostettu hygieniaa.

Saadun selvityksen ja kuulemisen valossa asiassa ei ilmennyt sellaista, joka antaisi yleisellä tasolla aiheutta enempään toimenpiteisiin oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa.

2.5 Yhteydenpitoa ja vierailuja koskevat rajoitukset

2.5.1 Kannanotto

Oikeusasiamies kiinnittää Rinnekodin huomiota siihen, että vammaisten laitos- ja asumisyksiköissä tulee koronapandemian aikana muuttuvissa olosuhteissa yksilöllisesti ja jatkuvasti arvioida, miten ja missä laajuudessa esimerkiksi vierailut ja asukkaan oikeus yhteydenpitoon ovat lainmukaisesti toteutettavissa.

Oikeusasiamies korostaa, että vammaisten ryhmäasumisessa (laitosja avopalvelut) tulee kaikissa olosuhteissa ensisijaisesti turvata jokaisen asukkaan terveys ja turvallisuus. Tästä huolimatta poikkeuksellisissakaan olosuhteissa (COVID-19) asukkaiden liikkumista, yhteydenpitoa ja muita perus- ja ihmisoikeuksia ei voida rajoittaa ilman laissa säädettyä perustetta tai muutoin ylimitoitettusti.

Oikeusasiamies piti myönteisenä, että vierailuille oli selvityksen mukaan löydetty tarvittaessa vaihtoehtoisia tapoja, kuten ulkoilu, tapaamiset pihalla, asukkaan vierailu omaisten luona, vierailut asiointin yhteydessä julkisissa tiloissa jne.

2.5.2 Saatu selvitys

Selvityksen mukaan koronaepidemian aikana Rinnekodin asiakkaiden ja heidän omaisten kanssa ei ollut noussut esiin ongelmia vierailuihin liittyen. Vierailuille oli löydetty tarvittaessa vaihtoehtoisia tapoja, kuten ulkoilu, tapaamiset pihalla, asiakkaan vierailu omaisten luona, vierailut asiointin yhteydessä julkisissa tiloissa jne. Asukkaat ovat voineet ulkoilla sekä itsenäisesti että vierailijoiden kanssa. Rinnekodissa on jokaisessa tilanteessa korostettu hygienian hoitamista ja turvavälien pitämistä.

Asiakkaita oli opastettu ja avustettu asiakkaiden yksilöllisen tuen tarve huomioiden pitämään omaisiin yhteyttä puhelimitse ja videopuheluilla. Yhteydenpidon tärkeys huomioiden yksiköihin hankittiin jo epidemian alkuvaiheessa asiakkaiden käyttöön lisää tabletteja videoyhteydenpidon mahdollistamiseksi läheisten kanssa.

Lapsuuden kodeissa ja läheisten luona kyläilyt olivat olleet asiakkaille mahdollisia, joskaan Rinnekoti ei niitä ollut suositellut, erityisesti tilanteessa, joissa lähimmäinen on yli 70-vuotias eli riskiryhmään kuuluva.

Koronaepidemian aikana Rinnekodin asiakkaiden ja heidän omaisten kanssa ei ollut noussut esiin ongelmia vierailuihin liittyen. Vierailuille oli löydetty tarvittaessa vaihtoehtoisia tapoja, kuten ulkoilu, tapaamiset pihalla, asiakkaan vierailu omaisten luona, vierailut asiointin yhteydessä julkisissa tiloissa jne.

2.5.3 Arviointi

Omaisten kuulemisissa ilmeni, että keväällä 2020 koronapandemian alussa yksiköissä oli vierailukieltoja (ulko-ovessa ilmoitus siitä, että ei voi vierailla) ja että asiakas ei ollut päässyt kotilomille. Joissakin tapauksissa vierailut olivat olleet mahdollisia ulkona.

Kuulemisissa ilmeni myös, että kesällä 2020 poikkeusolojen päätyttyä vierailurajoituksia alettiin asteittain vähentää.

Saadun selvityksen mukaan Rinnekodin yksiköiden vierailukäytännöt ja rajoitukset ovat perustuneet lähtökohtaisesti valtiovallan ja toimivaltaisten viranomaisten (STM ja THL) antamiin valtakunnallisiin suosituksiin ja ohjeisiin, joiden pohjalta Helsingin Diakonissalaitoksen konsernin valmiustyöryhmässä oli tehty toimintalinjaukset.

2.5.4 Kannanoton perustelut

Apulaisoikeusasiamies on antamissaan muun muassa vanhusten oikeuksia koskevissa ratkaisuissa (18.6.2020 EOAK/3232/2020, 22.10.2020 EOAK/3739/2020, 23.10.2020 EOAK/3479/2020 ja 6.11.2020 EOAK/3847/2020) katsonut, että sosiaali- ja terveysministeriön poikkeusolojen aikana (keväällä 2020) antama ohjeistus on ollut virheellistä ja johtanut siihen, että vierailut terveyden- ja sosiaalihuollon asumisyksiköihin on kielletty tai niitä on rajoitettu lainvastaisesti. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisut on julkaistu kokonaisuudessaan oikeusasiamiehen verkkosivuilla:

www.oikeusasiamies.fi.

Poikkeusolojen päätyttyä 16.6.2020 STM:n ja THL:n ohjeita ja suosituksia on päivitetty pandemiatilannetta paremmin vastaaviksi.

Oikeusasiamies korosti 26.1.2021 antamassa ratkaisussaan (EOAK/3602/2020, julkaistu verkossa) että vastuu yksittäistä vierailuja yhteydenpitotilannetta ja asukasta koskevasta arvioinnista ja ratkaisun tekemisestä on asumisyksikön johdolla tai muulla toimivaltaisella viranhaltijalla tai työntekijällä. Toiminnasta vastaavan tahon on tunnettava omaa alaansa koskeva lainsäädäntö ja noudatettava perustuslakia ja kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Toiminnasta vastuussa olevan johdon on aina huolehdittava ja varmistuttava siitä, että henkilökunnalle annetut ohjeet ovat lainmukaisia ja että ohjeiden perusteella henkilökunta voi ja osaa toimia lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Hallintotuomioistuinten oikeuskäytännössä (korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisu KHO:2021:1 ja Itä-Suomen hallinto-oikeuden 16.10.2020 antama ratkaisu 20/1059/1) on otettu kantaa vierailurajoitusten lainmukaisuuteen siten, että asumisyksikön vierailu- ja yhteydenpidonrajoituksia koskeva asia (päättös tai toimintaohje) on mahdollista saattaa valituksena hallinto-oikeuden tutkittavaksi, jolloin tuomioistuin asukasta koskevassa yksittäisessä tapauksessa ratkaisee viime kädessä sen, onko tilanteessa rajoitettu lainvastaisesti vierailuja tai asukkaan yhteydenpitoa omaisiin tai muihin läheisiin.

Asiaratkaisun osalta KHO totesi, että vierailukiellon antaminen merkitsi pitkälle menevää puuttumista asumisyksikön asukkaiden yksityiselämän ja perhe-elämän suojaan. Tartuntatautilain 17 §:ssä ei ollut säädetty toimivallasta ryhtyä toimenpiteisiin, joilla rajoitettiin perusoikeuksia. KHO katsoi, että vammaisten asumisyksikköä koskevaa vierailukieltoa ei ollut voitu antaa pykälässä tarkoitettuna hoitoon liittyvien infektioiden torjuntatoimenpiteenä. Näin ollen vammaispalvelupäällikön päätöksellä ei ollut voitu asettaa vierailukieltoa. Päätös oli lainvastainen.

2.6 Koronatiedotus

Tiedottaminen asiakkaille ja omaisille

Asiakkaille oli selvityksen mukaan kerrottu koronaviruksesta ja siitä, mitä vaikutuksia sillä on yhteiskunnassa sekä miten se vaikuttaa asiakkaiden palveluihin (mm. päiväaikaisen toiminnan rajoitukset, ympärivuorokautisissa asumisyksiköissä vierailujen välttäminen, suojainten käyttäminen). Etenkin asiakkaiden arkeen vaikuttavaa tietoa oli jaettu asiakkaille aktiivisesti.

Saadun selvityksen mukaan Rinnekodin asiakkaille oli myös annettu tietoa koronaviruksen vaatimista suojatoimenpiteistä ja tartuntatautilain mukaisesta mahdollisista rajoittamisesta (karanteeni ja eristys) sekä niiden perusteista monella eri tavalla. Asiakkaita oli informoitu yksiköissä yksilöllisesti kunkin asiakkaan käyttämää kommunikaatiomenetelmää käyttäen mm. viittomien,

kuvakommunikaation ja selkokielen avulla. Tiedon antamisessa ei ollut selvityksen mukaan ongelmia.

Asiakkaille oli selvityksen mukaan pidetty myös virtuaalisia infotilaisuuksia, joissa oli käytetty selkokieltä, tukiviittomia sekä kuvitettua materiaalia. Asiakkailla oli ollut mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä koronaviruksen aiheuttamaan tilanteeseen liittyen. Henkilökunnan avuksi oli tuotettu kuvitettua materiaalia ja opastettu hyödyntämään THL:n ja Papunetin materiaaleja apuna tilanteen selventämiseksi asiakkaille.

Asukkaiden laillisia edustajia sekä omaisia oli selvityksen mukaan informoitu suoraan kirjeitse sekä Rinnekodin verkkosivuilla, jonne oli aktiivisesti päivitetty myös vierailuihin liittyvät suositukset.

Tiedottaminen henkilökunnalle

Selvityksen mukaan Rinnekodin toimialue on ollut mukana Helsingin Diakonissalaitoksen konsernin valmiustyöryhmässä, jonka tehtävänä on ollut poikkeusolojen toimintalinjausten tekeminen koko konserniin. Valmiustyöryhmä käynnisti toimintansa 11.3.2020 ja se kokoontui sen jälkeen 1-3 kertaa viikossa ja piti lisäksi yhteyttä sähköpostitse ja ryhmäviestimillä.

Valmiustyöryhmän toimesta tehtiin kattava henkilöstöohjeistus, joka julkistettiin intrassa 13.3.2020. Sen sisältöä päivitettiin sittemmin alussa päivittäin ja jatkossa sen mukaisesti, miten viranomaisten ohjeet ja suositukset sekä valmiustyöryhmän linjaukset olivat muuttuneet.

Selvityksen mukaan esihenkilöille aloitettiin pitää infotilaisuuksia 16.3.2020 alkaen. Niitä pidettiin aluksi päivittäin ja sittemmin määrää vähennetty toimintojen vakiinnuttua sekä koronatilanteen rauhoituttua kahteen kertaan viikossa. Työntekijöille on pidetty virtuaalisia koronainfotilaisuuksia viikoittain, alkaen 20.3.2020. Henkilökunnan koronainfot on tallennettu ja tallenteet ovat olleet katsottavissa intrassa.

Havainnot ja arviointi

Saadun asiakirja-aineiston ja selvityksen valossa Rinnekodin korona-ajan tiedottamisessa ei voitu havaita sellaisia puutteita, jotka antaisivat aiheita oikeusasiamiehen toimenpiteisiin.

Asiakkaiden ja omaisten kuulemisen yhteydessä kuitenkin tuotiin esille, että kaikki eivät olleet tyytyväisiä koronapandemian alkuvaiheissa keväällä 2020 kunnan tiedotukseen korona-asioissa, koska osa omaisista olivat kokenut vierailujen rajoittamisen tulleen yllätyksenä havaitessaan asiantilan vasta yksikön ulko-ovessa olevasta ilmoituksesta.

Yleisesti voidaan todeta, että etenkin koronapandemian ja poikkeusolojen alkuvaiheessa keväällä 2020 oli havaittavissa, että asumisyksikköjen tiedotus tuli usein hieman viiveellä, koska eri viranomaiset ja muut tahot antoivat – osin ristiriitaisiakin – ohjeitaan ja

suosituksiaan, joiden pohjalta asumisyksikköjen piti reagoida muuttuviin tilanteeseen.

Jälkikäteen laillisuusvalvonnan näkökulmasta arvioiden, voidaan yleisesti korostaa lainmukaisen, oikea-aikaisen ja selkeän tiedotuksen tärkeää merkitystä poikkeuksellisissa olosuhteissa. Kriisiaikana täsmällisellä tiedolla ja tiedotuksen onnistumisella on korostunut merkitys ja sillä on yhteys esimerkiksi sosiaalihuollon asiakkaan perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseen. Tämä ilmeni keväällä 2020 muun muassa sosiaalihuollon yksiköiden vierailukieltoja koskevien epäselvyyksien ja erilaisten käytäntöjen yhteydessä.

3. TOIMENPITEET

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen päätti saattaa edellä kohdassa 2 esittämänsä kannanotot ja tarkastushavainnot Rinnekodin tietoon ja tarvittavia toimenpiteitä varten.

Oikeusasiamies tekee harkintansa mukaan jatkotarkastuksia yksiköissä seuratakseen kannanottojen ja tarkastushavaintojen johdosta tehtyjä toimenpiteitä.

Oikeusasiamies kehottaa Rinnekotia käsittelemään tarkastuspöytäkirjassa esitetyt havainnot ja oikeusasiamiehen kannanotot yhdessä Majakan henkilökunnan kanssa. Tarkastuspöytäkirja tulisi asettaa myös helposti saavutettavaan paikkaan, esimerkiksi asumisyksikön ilmoitustaululle henkilökunnan sekä asiakkaiden ja heidän omaistensa nähtäville.

Oikeusasiamies korostaa yleisellä tasolla, että vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen ja tehokas täytäntöönpano asumispalveluissa edellyttää jatkuvaa keskustelua, kehittämistyötä ja valvontaa.

Tarkastuspöytäkirja lähetetään edellä todetussa tarkoituksessa Rinnekodille.

Oikeusasiamies lähettää tarkastuspöytäkirjassa esitetyt kannanotot ja havainnot tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Liitteet:

Liite 1. Oikeusasiamiehen tehtävistä

Liite 2. Tarkastuksen toimittamisesta

Liite 3. Pyydetty asiakirjat

Liite 4. Selvityspyyntö koronaviruksen (Covid-19) vaikutuksista

Liite 5. Rinnekodin oma kuvaus tarkastetusta yksiköstä

Liite 1. OIKEUSASIAMIEHEN TEHTÄVISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä tehtävässä oikeusasiamies tekee tarkastuksia paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, kuten esimerkiksi erilaisiin laitoksiin, hoitopaikkoihin tai asumisyksiköihin.

Tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamiehellä ja hänen määräämälleen eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja. Kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamiehellä ja kanslian virkamiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja toimipaikkojen ylläpitäjiltä tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tarkastukselle kutsutulla asiantuntijalla on samat toimivaltuudet (Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 b §, 11 c § ja 11 g §).

YK:n vammaissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Oikeusasiamiehen kanslian erityisenä tarkastusteemana vuosina 2020 ja 2021 on viranomaisten riittävä resursointi perusoikeuksien turvaamiseksi. Tarkastuksilla resurssikysymyksellä on laillisuusvalvonnallisia ulottuvuuksia, jos tilanne johtaa perusoikeuksien toteutumatta jäämiseen. Laillisuusvalvonta ei voi ohittaa resurssikysymystä, mikäli viranomaiselle säädettyjen lakisääteisten velvollisuuksien hoitaminen

on vaikeutunut tai käynyt jopa mahdottomaksi resurssipuutteiden (esim. henkilöstöresurssit) vuoksi.

Liite 2. TARKASTUKSEN TOIMITTAMISESTA

Tarkastus tehtiin asiakirjatarkastuksena koronaviruspandemian (Covid-19) vuoksi.

Asiakirjatarkastuksen yhteydessä Rinnekodin asiakkaille (Lakiston alueen laitos- ja asumisyksiköt), heidän laillisille edustajilleen ja palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuville omaisille sekä läheisille tarjottiin mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti puhelimitse eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian edustajien kanssa. Keskustelun tarkoituksena oli saada tietoa asiakkaiden kohtelusta, hoidosta ja olosuhteista Rinnekodissa, erityisesti koronapandemiasta johtuvien poikkeusolojen aikana.

Soittoajat:

maanantai 28.9.2020 klo 15 – 18

keskiviikko 30.9.2020 klo 10 – 13

Puheluihin vastasivat:

esittelijäneuvos Minna Verronen, 09 - 432 3394

notaari Sanna-Kaisa Frantti, 09 - 432 3339

Rinnekotia pyydettiin ilmoittamaan keskustelumahdollisuudesta Rinnekodin Lakiston alueella asuville asiakkaille ja heidän edustajilleen/omaisilleen/läheisilleen eri yksikköjen ilmoitustauluilla. Erityisesti pyydettiin ilmoittamaan keskustelumahdollisuudesta Rinnekodin lasten tutkimus- ja kuntoutusyksikkö Majakan asiakkaille ja heidän edustajilleen/omaisilleen/läheisilleen Rinnekodin muuta viestintää apuna käyttäen.

Asiakkaille ja heidän edustajilleen/omaisilleen/läheisilleen toivottiin kerrottavan etukäteen eduskunnan oikeusasiamiehestä ja oikeusasiamiehen tehtävistä. Oikeusasiamiehestä saa tietoa oikeusasiamiehen verkkosivuilta: www.oikeusasiamies.fi.

Liite 3. PYYDETYT ASIAKIRJAT

Rinnekotia pyydettiin toimittamaan tarkastusta varten eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan seuraavat asiakirjat ja selvitykset:

1. Tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon määräämistä koskevien päätösten lukumäärät ja kestot Rinnekodissa 2019-2020,
2. Luettelot/tilastoraportit käytetyistä rajoitustoimenpiteistä vuodelta 2020 Rinnekodin laitos- ja asumispalveluissa (käytetyt rajoitukset ja määrät yksiköittäin),

3. Luettelo Rinnekodin laitos- ja asumispalveluyksiköistä, joissa on käytössä ns. turvahuone/erillinen eristystila; sekä raportit turvahuoneen käytön lukumääristä ja eristyksen kestoista viimeisen 3 kk ajalta.

Lisäksi Rinnekotia pyydettiin toimittamaan asumisyksikkö Majakasta seuraavat asiakirjat:

1. Yksikön asiakasluettelot, joista käyvät ilmi syntymäaika, kotikunta, tulopäivä yksikköön, diagnoosit ja äidinkieli,
2. Yksikön toimintaa kuvaavat perustiedot mm. kohderyhmä, jolle yksikön palvelut on suunnattu, palvelujen kuvaus ja henkilökunnan kokonaismäärä ja vahvuus eri vuorokaudenaikoina. Yksikön kuvauksessa pyydettiin huomioimaan, että kuvaus liitetään tarkastuspöytäkirjaan, joka julkaistaan oikeusasiamiehen verkkosivuilla www.oikeusasiamies.fi.
3. Yksikön henkilökuntaluettelo, josta ilmenee koulutus ja ammattinimike,
4. Kuusi viimeksi tehtyä kirjallista päätöstä kehitysvammalain 42 g §:n tai 42 j §:n tai 42 k §:n tai 42 l §:n tai 42 m §:n tai 42 n §:ssä säädettyistä rajoitustoimenpiteistä (ja tieto, onko kehitysvammalain mukaisia rajoitustoimenpidepäätöksiä tehty koronasta johtuvien poikkeusolojen takia?),
5. Kolmen asiakkaan viimeisimmät palvelu- ja hoitosuunnitelmat (itsenäisyyden arvioinnin, hoidon suunnitelman, tms. sekä erityishuolto-ohjelmat),
6. HaiPro- tms. haittatapahtumailmoitukset tapahtumaselostuksineen kolmelta viimeiseltä kuukaudelta,
7. Yksikön omavalvontasuunnitelma,
8. Muu tarpeelliseksi katsottu aineisto ja selvitys.

Liite 4. SELVITYSPYYNTÖ KORONAVIRUKSEN (COVID-19) VAIKUTUKSISTA

Kansallisen valvontaelimen tehtävänä on ennalta ehkäistä huonoa kohtelua tekemällä säännöllisiä tarkastuksia. Suomeen levinneen koronavirusepidemian johdosta oikeusasiamies on toistaiseksi keskeyttänyt tarkastuskäynnit paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä.

YK:n kidutuksen vastaisen komitean alakomitea (SPT) on 25.3.2020 kansallisille valvontaelimille antamassaan ohjeistuksessa kehottanut jatkamaan ennalta ehkäisevää työtä. Tarkastuskäynnit yksiköihin eivät kuitenkaan koronavirusepidemian aikana ole niihin liittyvien terveysriskien johdosta toivottavia. Sen sijaan SPT on edellyttänyt, että kansalliset valvontaelimet kehittävät sellaisia menettelytapoja, joilla ne voivat jatkaa työtänsä vaarantamatta omaa tai valvottavien

paikkojen sekä siellä työskentelevien ja asuvien terveyttä.

Euroopan kidutuksen vastainen komitea (CPT) muistuttaa 20.3.2020 julkaistuissa periaatteissa, että vapautensa menettäneiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi tulee tehdä kaikki mahdollinen tilanteessa, jossa koronaviruksen (COVID-19) aiheuttama epidemia on levinnyt maailmanlaajuisesti. Näillä toimenpiteillä suojataan myös henkilökunnan terveyttä ja turvallisuutta. Koronaviruksen edellyttämät suojaavat toimenpiteet eivät saa kuitenkaan johtaa vapautensa menettäneen epäinhimilliseen tai nöyryyttävään kohteluun.

Edellä olevasta johtuen oikeusasiamies on päättänyt tällä selvityspyynnöllä kerätä tietoa kansallisen valvontaelimen valvonnan alaisilta yksiköiltä. Oikeusasiamies haluaa selvittää, miten koronavirusepidemia on vaikuttanut Rinnekodin toimintaan sekä asukkaiden kohteluun ja olosuhteisiin. Tämä selvityspyyntö koskee Rinnekodin toimintaa kokonaisuutena.

Rinnekotia pyydetään toimittamaan oikeusasiamiehelle selvitys seuraavista seikoista:

1. Poikkeusoloja koskevien viranomaisten suositusten ja ohjeiden noudattaminen asumisyksikössä (mm. vierailukiellot ja kotilomat)

Miten Rinnekoti yksityisenä laitos- ja asumispalvelujen tuottajana toimii viranomaisten antamien ohjeiden, suositusten tai määräysten johdosta?

Miten Rinnekoti ohjeistaa koronapandemiaan liittyvien poikkeusolojen aikana työntekijöitään, yksikössä asuvia henkilöitä sekä heidän laillisia edustajiaan sekä omaisia (tartuntatautilaki 17 §)?

Miten asukkaita ja heidän laillisia edustajiaan sekä omaisia kuullaan vierailuista ja tapaamisista päätettäessä ja miten asiakkaan yksilölliset olosuhteet (esim. palliatiivinen hoito / saattohoito) otetaan huomioon ratkaisuharkinnassa?

Mitkä ovat henkilökohtaisten avustajien ja terapeuttien mahdollisuudet toimia ja liikkua eri yksiköissä ja mikä on heidän tilanteensa mahdollisten suojavälineiden käytön osalta?

Asiakkaiden mahdollisuudet yksikön ulkopuoliseen toimintaan, kuten päivätoimintaan ja ulkoiluun?

2) Kommunikointimahdollisuudet, yhteydenpito ja tiedonkulku

Mitä tietoa asukkaille on annettu koronaviruksesta ja sen vaatimilta suojatoimenpiteiltä sekä koronaviruksesta johtuvasta rajoittamisesta ja esim. sen perusteista? Miten tieto on annettu ymmärrettävässä muodossa (suullisesti / kirjallisesti / muulla tavalla)?

Onko tiedon antamisessa ollut ongelmia tai onko käytetty

tulkkausapua tai vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä tai selkokieltä tms.?

Miten asiakkaita on tuettu yhteydenpidossa omaisiin ja läheisiin?
Onko tukea lisätty pandemian aikana?

3) Perusoikeuksista huolehtiminen ja niiden turvaaminen

Mitä toimintoja tai aktiviteetteja yksikössä on jouduttu vähentämään, muuttamaan tai keskeyttämään koronapandemian vuoksi?

Onko asiakkaita jouduttu rajoittamaan koronaviruksen takia, millä tavoin ja mitä rajoittamisella on haluttu saavuttaa?

Ovatko rajoitukset kohdistuneet yksittäisiin henkilöihin vai koskeneet kaikkia?

Minkä lain perusteella rajoittaminen on tapahtunut?

Onko Rinnekodissa jouduttu tekemään tartuntatautilain mukaisia päätöksiä kehitysvammaisen asukkaan asettamiseksi karanteeniin tai eristämiseksi korona tartunnan tai altistuksen vuoksi?

Onko asiakkaille tehty koronapandemian aikana hoidon rajausta koskevia päätöksiä (esim. elvytyskielto)?

Miten asumisyksikössä on varmistettu, että yksittäisen asiakkaan hoito ja hoiva saadaan toteutettua ihmisarvoa kunnioittaen, jos käy ilmi, että laitoksessa tai asumisyksikössä esiintyy koronavirusta?

Onko yksikössä varautumis/valmiussuunnitelmaa tms. yllättävien ja vakavien tilanteiden varalle?

Onko resurssien puutteella (talous) ollut vaikutusta siihen, että kaikkia toimintoja ja asiakkaan oikeuksia ei ole kyetty toteuttamaan täysimääräisesti koronapandemian aikana tai ennen sitä?

4) Henkilökunnan riittävyys, tukeminen ja koulutus

Onko koronaviruksella ollut vaikutuksia henkilöstön määrään tai sen saatavuuteen ja jos on, millaisia ja miten tilanteeseen on reagoitu?

Jos henkilöstön määrä on esim. vähentynyt, niin onko palkattu sijaisia, tekeekö muu henkilökunta pitempiä työvuoroja/- jaksoja tai onko toimintaa supistettu ja millä tavoin?

Onko koronapandemian vuoksi palkattu lisätyövoimaa?

Onko henkilökunta saanut koronavirukseen liittyvää koulutusta, miltä taholta ja mitä se on sisältänyt?

Miten henkilöstöä pyritään suojaamaan altistumiselta tai tartunnalta?

Miten yksikössä on järjestetty siivous ja puhtaanapito ja onko sitä tekeville järjestetty erillistä koulutusta siitä, miten koronavirus tulee huomioida?

5) Jos Rinnekodissa on todettu koronavirustartuntoja, niin vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

Jos karanteenia tai eristämistä on käytetty, miten ne on käytännössä toteutettu?

Onko karanteeni- ja/tai eristämispäätöksiin haettu muutosta?

Millä tavoin asiakkaiden terveydentilaa seurataan, tutkitaanko kaikki oireilevat asiakkaat koronaviruksen osalta ja jos ei, niin miten tutkittavat valitaan ja kuka tekee päätöksen?

Miten koronavirukseen sairastuneen asiakkaan terveydenhoito on järjestetty eli missä häntä hoidetaan?

Onko karanteenissa tai eristyksessä olevalle vapautensa menettäneelle henkilölle järjestetty mahdollisuus olla päivittäin ihmiskontaktissa ja millä tavoin (keneen, missä tilanteissa, kesto).

Liite 5. RINNEKODIN OMA KUVAUS TARKASTETUSTA YKSIKÖSTÄ

Majakassa työskentelee sosiaali- ja terveysalan koulutettua henkilökuntaa ympärivuorokautisesti. Luvan mukaisesti henkilöstömäärä on 10. Henkilökunnan määrä vaihtelee vuorokausikohtaisesti asiakkaiden tarpeiden mukaisesti keskimääräisesti kahdesta viiteen henkilön välillä, yöaikaan yksikössä oli tarkastushetkellä hetkellä kaksi yöhoitajaa.

Yksikössä tuotettavat palvelut:

Majakka on Rinnekodin lasten ja nuorten tutkimus- ja kuntoutuspalveluja tarjoava yksikkö. Majakka tuottaa palveluja kehitysvammaisille ja autisimin kirjon henkilöille, joilla saattaa esiintyä myös mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriötä. Yksikössä tuotetaan lyhytaikaista hoitoa, jonka asiakkaat ovat tutkimus- ja kuntoutusjaksolla tai tilapäishoidossa.

Tilapäishoidossa olevilla asiakkailla on käytettävissä kehitysvammalaikiin kuuluvat omaishoidon vapaat sekä mahdolliset vammaispalvelun myöntämät lisävapaat. Jokaiselle asiakkaalle tehdään itsemääräämisoikeuden tukemissuunnitelma.

Tutkimus- ja kuntoutusjaksojen toteuttaminen ja hoitosuunnitelman luominen suunnitellaan yhdessä Rinnekodin asiantuntijoiden kanssa asiakkaan tarpeen mukaisesti. Asiantuntijatiimiin kuuluvat muun muassa psykiatrina erikoislääkäri, lasten neurologi, psykologi,

toimintaterapeutti, asiakkuussuunnittelija, yksikön palveluvastaava sekä yksikön henkilökuntaa. Suunnitelma ja jakson tavoitteet kirjataan asiakastietojärjestelmään yksikön henkilöstön ja jokaisen asiantuntijan toimesta.

Yksikön henkilökunta kirjaa päivittäin kolmessa vuorossa Mediatri-asiakastietojärjestelmään asiakkaan voinnista suhteessa jakson tavoitteisiin. Tilapäishoidon jakson asiakkaista tehdään kuukausittain kirjausten perusteella kooste asiakkaan voinnista. Tutkimus- ja kuntoutusjaksolla olevista asiakkaista kirjataan aloitus- ja lopetuspalaverien yhteenvedot, viikkotasolla arviointi jaksolle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä jakson päätyttyä yhteenveto koko jakson toteutumisesta.

Tutkimusjaksoon sisältyy tutkimukset ja kuntoutuksen sekä hoidon suunnitteleminen yksilöllisesti asiakkaan tarpeen mukaan. Tutkimus- ja kuntoutusjaksojen palvelukokonaisuuksia on 5 erilaista ja tämän lisäksi päiväaikainen tutkimusjakso. Palvelukokonaisuus määräytyy palvelun sisällön ja laajuuden sekä henkilökohtaisen ja välittömän tuen tarpeen mukaan. Jakson aikana asiakas saa tarvitsemansa yksilöllisen ympärivuorokautisen hoidon, ohjauksen ja kuntoutuksen. Ennen tutkimusjakson aloittamista on tavoitteena kartoittaa asiakkaan sen hetkinen kokonaistilanne toteuttamalla etukäteiskäyntejä esimerkiksi kotiin ja kouluun.

Asiakaslähtöisen toiminnan kuvaus

Majakan arki muodostuu asiakaslähtöisesti, huomioiden jokaisen yksilölliset tarpeet. Parhaimmillaan henkilöstö ja yksikön toiminta muovautuu jopa seitsemän eri päiväohjelman mukaisesti, toiminnan toteutessa yksilö- ja pienryhmissä. Majakan arjessa korostuvat Rinnekodin arvot eli lähimmäisyys, asiantuntijuus sekä hyvä elämä. Jokaisen asiakkuuden lähtökohtana on luoda tunne, että hän on arvokas ja sitä kautta rakentaa asiakkaan näköinen arki Majakassa ollessaan. Henkilöstö on ammattitaitoista ja asiakkaan kohtaamisesta huokuu lämmin sekä välittävä ilmapiiri.

Yksikössä on viikko-ohjelma, mikä pitää sisällään arjen askareiden (siivous, pyykkihuolto, postien haku ja vienti, leipominen) lisäksi ulkoilua ja liikuntaa. Yksikön viikko-ohjelman ja asiakkaiden tarpeiden mukaan rakennetaan yksilölliset päivä- ja viikkostruktuurit. Vapaa-aikaa vietetään myös paljon keskustellen ja viettäen kodinomaisesti aikaa yhdessä, pelaten erilaisia pelejä sekä käymällä Rinnekodin autolla kaupassa tai muuten vaan ajelemassa. Asiakkaille järjestetyissä kokouksissa on mahdollisuus arjen ohessa ehdottaa paikkoja, joihin haluaisi lähteä viettämään aikaa tai esittää muita toivomuksia